

निर्णय प्रकृया

- Decision making is the selection of one best alternative from two or more possible alternative.
- कुनै पनि विषयलाई सांगठनिक पर्यावरणले पार्ने असरका कारण निर्णयकर्तासामु दुईभन्दा बढी विकल्प विद्यमान हुँदा उत्तम विकल्प छनोट गर्ने प्रक्रिया र त्यससम्बन्धी कला निर्णय निर्माण हो ।
- निर्णय भन्नाले विचार अर्थात सोच र कार्य बीचको अवस्थालाई बुझिन्छ ।

- निर्णयलाई विकल्पहरूमध्ये उत्तम विकल्पको छनौटको रूपमा पनि लिइन्छ ।
- निर्णय लिनु व्यक्तिगत समूहगत र संस्थागतस्तरमा एउटा दैनिक सार्वभौम र नियमित प्रक्रिया हो ।
- राजनीति, आर्थिक, सामाजिक र प्रशासनिक संगठनमा निर्णय लिने प्रणालीका रूपमा रहेका हुन्छन् ।
- विद्यमान स्थितबाट इच्छा गरिएको अवस्थामा पुग्नका लागि निर्णय लिइन्छ ।

- The art of decision making is the process of choosing the best alternative when there are more than two alternative available to the decision maker due to the impact of the organizational environment on any issue.
- Decision refers to the state between thought and action.
- Decision is also considered as choosing the best option among alternatives.
- Decision making is an everyday sovereign and routine process at the individual, group and institutional level.
- Decisions are made to move from the current state to the desired state.

नेपालको सार्वजनिक प्रशासनमा निर्णय कसरी गरिन्छ?

- नीतिगत निर्णय- कार्यपालिका/संसद,
- कार्यकारी निर्णय प्रस्ताव उठाएर - मन्त्रिस्तर(मन्त्रालय)/
मन्त्रिपरिषद,
- तोकादेशबाट निर्णय- अधिकारप्राप्त अधिकारी,
- टिपणीबाट निर्णय,
- विभिन्न समिति/बैठक/छलफलबाट,

- संसद र यसका समितिहरूबाट ,
- समूह निर्माण गरेर,
- सभा तथा सम्मेलन र गोष्ठीबाट,
- अदालतबाट,
- दीर्घकालीन दृष्टिकोण तयार पारेर,
- अनुसन्धानबाट प्राप्त निष्कर्षका आधारमा ।

- ✓ Policy Decision- Executive/Parliament,
- ✓ By raising executive decision proposal - Ministry (Ministry)/
Council of Ministers,
- ✓ Decision-making - work-assignment/order given by the chief
- ✓ Decision from memo,
- ✓ From various committees/meetings/discussions,

- ❑ By Parliament and its Committees,
- ❑ Through groups discuss,
- ❑ From meetings and conferences and seminars,
- ❑ from court,
- ❑ By creating a long-term vision,
- ❑ Based on the findings from the research.

निर्णय लिने आधारहरु:

- अन्तराष्ट्रिय कानून, संविधान, ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका,
- कार्यान्वयन क्षमता स्रोत र साधनको अवस्था र उपलब्धता,
- समाजको मूल्य मान्यता प्रथा र प्रचलनहरु,
- समस्याको कारण र दीर्घकालीन प्रभावहरु,
- विगतको निर्णय र नजिरहरु,

- सूचना तथ्याङ्क तथा तथ्यहरु,
- सरकारमा रहेको राजनीतिक दलको घोषणापत्र,
- विषयवस्तुको इतिहासिक पृष्ठभूमि,
- भविष्य प्रतिको दृष्टिकोण,
- दवाव समूहको माग र अवस्था,
- आन्दोलनको माग ।

- International laws, constitutions, laws, rules, procedures, guidelines,
- Implementation capacity
- The condition and availability of resources and means;
- Values and customs of the society,
- Causes of the problem and long-term effects,
- Past decisions and precedents,

- Information statistics and facts,
- Manifesto of political party in government,
- Historical background of the subject,
- Long term Perspective towards the future,
- Demands and conditions of pressure groups,
- Expectation of people's movement.

निर्णय प्रकृत्याका आधारभूत विशेषताहरू (Basic Characteristics of decision making)

- निर्णय लिनु प्रकृत्या वा माध्यम हो,
- यो प्रकृत्या उद्देश्यमूखि कार्यमूलक र गतिशील हुन्छ,
- यसलाई विचार र क्रियाबीचको अवस्था मान्न सकिन्छ,
- यो बौद्धिक र विवेकशील कार्य हो,
- यो समस्या समाधान र परिवर्तन व्यवस्थापनको माध्यम हो,

- यसलाई विकल्पहरूबीचको सर्वोत्तम विकल्पको छनौटको रूपमा लिइन्छ,
- यसको कार्यान्वयनमा प्रतिवद्धताका आवश्यकता हुन्छ,
- यो एक व्यवस्थापकीय कार्य हो,
- यो व्यक्तिगत समूहगत र संगठनात्मक हुन्छ,
- Rational, Intuitive, Incremental Situational Participative, Reactive, Proactive Innovative प्रकारहरू निर्णयका प्रकारका रूपमा रहेका हुन्छन्।

- Decision making is a process or means,
- This process is purposeful, proactive and dynamic.
- It can be considered as the state between thought and action.
- It is an intelligent and prudent act,
- It is a means of problem solving and change management.
- It is considered as choosing the best option among alternatives,
- Its implementation requires commitment,
- It is a managerial function,
- It is individual, group and organizational,
- Rational, Intuitive, Incremental Situational Participative, Reactive, Proactive Innovative types are the types of decisions.

कस्तो निर्णय ठिक

- ❑ Specific and Realistic,
- ❑ Need base and appropriate,
- ❑ Near to Problem and Participative,
- ❑ Implementable and time bound,
- ❑ Resourceful and Transparent,
- ❑ Mechanism for monitoring and Evaluation.

निर्णय लिने प्रकृयाका चरणहरू (Step of Decision Making)

- ❑ समस्याको पहिचान (Define the Problem)
- ❑ विकल्पहरूको विकास (Develop Alternatives)
- ❑ विकल्पहरूको विश्लेषण र मूल्यांन (Analysis and evaluation of Alternative)
- ❑ उत्तम विकल्पको छनौट (Choosing the best alternative)
- ❑ कार्यान्वयन र मूल्यांकन (Implementation and Evaluation)
- ❑ पृष्ठपोषण (Feedback)

Decision Making Process

Step 1 : Identification of Problems

Step 2 : Analysis of Problems

Step 3 : Development of Alternatives

Step 4 : Evaluation of Alternatives

Step 5 : Selection of Best Alternative

Step 6 : Implementation of Alternative

Step 7 : Review of Implementation

tyonote.com

निर्णयका शैलीहरू

- निरंकुश शैली (Authoritative Style)
- सल्लाहकारी शैली (Consultative Style)
- सहजकारी शैली (Facilitative Style)
- प्रत्यायोजित शैली (delegative Style)

नेपालको प्रशासनमा निर्णय लिने प्रक्रिया

- प्रस्ताव उठाएर गरिने निर्णय,
- टिप्पणी उठाएर गरिने निर्णय,
- तोक आदेशबाट गरिने निर्णय,
- समूहगत कार्यको माध्यमबाट गरिने निर्णय,
- बैठक सभा सम्मेलन र वार्ताबाट गरिने निर्णय,
- आयोगको गठन गरी सो को सिफारिसबाट गरिने निर्णय,
- दीर्घकालीन दृष्टिकोण तयार गरी लिन निर्णय,
- अनुसन्धानबाट गरिने निर्णय,
- संसदबाट अनुमोदन गरी गरिने निर्णय ।

निर्णय लिने प्रक्रियाका सिद्धान्तहरु (Principal of Decision making)

- निर्णय निर्माणमा जनमतको सिद्धान्त (Populist Theory)
- निर्णय निर्माणमा विवेकशीलताको सिद्धान्त(The Rational Comprehensive Theory) व्यापक र सीमित
- अभिवृद्धिको सिद्धान्त(The incremental Theory)

- मिश्रित लेखाजोखाको सिद्धान्त(The mixed Scanning Theory)
- अन्तर ज्ञानको सिद्धान्त(The Intuitive Theory)
- परिस्थितिमूलक सिद्धान्त(The situational Theory)
- सहभागितामूलक सिद्धान्त(The Participative Theory)

निर्णय प्रभावकारिता र सम्पादन सहजताका लागि निम्न तह र समय समेत निर्धारण गरिएको छ ।

सरकारी निर्णय प्रक्रिया सरलीकरण निर्देशिका २०६५ बमोजिम:

- मन्त्रिपरिषदबाट हुने निर्णय- ४ तह
- मन्त्रिस्तर (मन्त्रालय) हुने निर्णय- ३ तह
- राय वा परामर्श निर्णय- १ दिन भित्र

- महत्वपूर्ण प्रशासकिय निर्णय- ३ दिन भित्र
- सेवाग्राहीसंग सम्बन्धित निर्णय- सोही दिन
- लगातार ३ पटकसम्म राय वा परामर्श मागेमा- विभागिय सजाय
- कानूनमा नै स्पष्ट उल्लेख भएको विषयमा निर्णय माग नै नगर्ने।

निर्णय प्रकृत्यामा देखिएका समस्याहरू (Problems of Decision making)

- SWOT Analysis को कमी हुनु,
- राजनीतिक आर्थिक र अन्य पर्यावरणीय पक्षबाट आवश्यकता भन्दा बढी प्रभावित हुनु,
- समस्याको अध्ययन विश्लेषण र अनुसन्धानमा कमिहुनु,
- निर्णयको नतिजामा भन्दा प्रक्रियामा जोड दिनु,
- केन्द्रीकृत र मनसायमूखी निर्णयहरू हुनु,

- समयमा नै निर्णय नहुने,
- Adhoc निर्णयहरू बढी गरिन्छ,
- निर्णय प्रकृत्यामा जनसहभागिता अवस्था कमजोर छ,
- Eleventh Hour मा निर्णय गरिन्छ ,
- Black Box Model निर्णयहरू गर्ने,
- निर्णय प्रकृत्या लामो र जटिल किसिमको छ,

- निर्णयमा अनावश्यक राय परामर्श र टिप्पणी उठाउने वा माग्ने चलन छ,
- निहित स्वार्थ (Conflict of Interest) मा आधारित निर्णय गरिन्छ,
- नीतिगत निर्णयमा विचौलिया (Back door) को धेरै प्रभाव छ,
- हरेक निर्णयहरू टिप्पणीप्रथाबाट ग्रसित छ,
- निर्णयमा प्रभावहरूको विश्लेषण गर्ने गरिदैन जसबाट निर्णयहरू असफल हुने सम्भावना रहन्छ ,

- विगतका निर्णयहरुको समीक्षा गर्ने चलन छैन,
- निर्णय गर्ने तर कार्यान्वयनमा पछि सर्ने चलन छ,
- निर्णय गरिसकेपछि आलोचना भयो भने जिम्मेवार पदाधिकारी पन्छिने प्रवृत्ति छ,
- निर्णयमा सूचना र प्रविधिको प्रयोग न्यून गरिन्छ,
- Feedback Ecosystem लाई आन्तरिकीकरण गरिएको छैन ।

- Lack of SWOT Analysis,
- Being affected more than necessary by political economic and other environmental aspects,
- Deficiency in problem study analysis and research,
- Emphasizing the process rather than the outcome of a decision;
- Having centralized and influenced decisions,
- No timely decision,

- Adhoc decisions are mostly made,
- Public participation in the decision-making process is weak.
- Decisions are made at the eleventh hour.
- Black Box Model Decision Making,
- The decision-making process is long and complicated.

- No culture of review past decisions.
- There is a trend of making decisions but delaying implementation.
- If there is criticism after the decision has been made, there is a tendency for the responsible officials not take responsibility.
- The use of information and technology in decision-making is minimized.
- Feedback Ecosystem is not Properly internalized.

Way to Forward

- तथ्य र तथ्याङ्कमा आधारित भएर निर्णय गर्ने
- निर्णय प्रकृत्यासम्बन्धि कानूनको पूर्ण परिपालना गर्ने,
- सहभागितामा आधारित निर्णयमा जोड दिने
- निर्णय गर्दा विभिन्न विकल्पहरु पर्याप्त अध्ययन गरेर मात्र निर्णय गर्ने,
- Timely decision गर्ने,
- Adhoc Decision नगर्ने,
- Personal biasness हटाउने,

- सरोकारवालाहरूको Sense of belongings कायम गर्ने,
- Rational Decision प्रकृया अवलम्बन गर्ने,
- निर्णयकर्ताको ज्ञान, सीप र क्षमतामा कमीको विकास गर्ने
- गलत निर्णयमा समेत उत्तरदायित्व वहन गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने,
- निर्णय प्रकृत्यामा E-Decision लागु गर्ने,
- अस्पष्ट, दोहोरो अर्थ लाग्ने, प्रत्यक्ष प्रभावित गराउने, द्वन्द्व फैलाउन सक्ने निर्णयहरू नगर्ने,
- निर्णय गर्दा सुक्ष्म रूपमा लाभ लागत विश्लेषण गर्ने,

- निर्णयबाट पर्ने प्रभावहरुको विङ्गम विश्लेषण गर्ने,
- अन्तर्क्रिया गर्दा वा संगठनबाट पत्राचार गर्दा तोकिएको ब्यक्तिलाई सम्बोधन गर्ने,
- निर्णयमा पारदर्शिता लागु गर्ने,
- कार्यान्वयन हुन सक्ने निर्णय निर्माण गर्ने,
- निर्णयमा कानूनी पक्षको समेत विश्लेषण गर्ने,
- निर्णय प्रकृत्यामा अनुगमन तथा मूल्यांकन (M&E) गर्ने, नियमित पृष्ठपोषण लिने र सुधार गर्ने।

- Make decisions based on facts and figures
- Full compliance with the decision-making process law,
- Emphasis on participatory decision-making
- While making a decision, make a decision only after studying the various options sufficiently.
- Timely decision making,
- Not making Adhoc Decision,
- Eliminate personal biasness,

- To maintain the sense of belongings of the stakeholders,
- Adopting Rational Decision Process,
- Developing gaps in decision makers' knowledge, skills and abilities
- To make arrangements to bear responsibility even for wrong decisions,
- Applying E-Decision in the decision making process,
- Do not make decisions that are ambiguous, ambiguous, directly affecting, or can spread conflict.

- Carefully analyze cost-benefit while making decisions.
- Analyzing the impact of decisions,
- Addressing the designated person when interacting or correspondence from the organization;
- Applying transparency in decision making,
- Formulate actionable decisions,
- Analyzing the legal aspect of the decision,
- Monitoring and evaluation (M&E) of decision-making process, taking regular feedback and making improvements.